

5. Стандарт підготовки І-СТ-3 (видання 2): підготовка військовослужбовця з тактичної медицини. К. : «МП Леся», 2019. 148 с.

6. Тактика надання самопомоги та взаємодопомоги під час ведення бойових дій: навчальний посібник / Р.С. Троцький, О.В. Чуприна, О.А. Блінов. К. : ФПФ НГУ НАВС. 2020. 137 с.

Тарас Воліков

кандидат юридичних наук,
докторант кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

Процес розслідування розподіляється на етапи, основними з яких у теорії криміналістики вважають початковий, подальший та заключний. Початковий етап розпочинається з моменту внесення відомостей про вчинення правопорушення до ЄРДР до оголошення повідомлення особі про підозру. Подальший етап починається з прийняття рішення у вигляді повідомлення особі про підозру й триває до моменту вирішення всіх завдань розслідування, коли сформовано доказову базу, достатню для пред'явлення обвинувачення. Більшість науковців основним визначає початковий етап розслідування злочинів, оскільки від вирішення його завдань залежить успішність дій на подальшому етапі та результати всього розслідування. Звичайно, цьому етапу приділяється значна увага у криміналістичній літературі. Розглянемо типові слідчі ситуації, що можуть виникнути на початковому етапі розслідування кримінальних правопорушень проти власності.

Під слідчою ситуацією розуміють сукупність обставин конкретної події злочину, актуалізованих слідчим, прокурором, судом, що здійснюють його розслідування. Структура слідчої ситуації включає об'єктивні, в яку входить упізнана на даний момент розслідування обстановка, що становить сукупність матеріальних та ідеальних відображень, тобто речових і особистісних джерел інформації, та суб'єктивні чинники – умови, безпосередньо пов'язані із суб'єктом діяльності, його професійним рівнем, практичним досвідом, видом пам'яті, рівнем розвитку абстрактно-логічного мислення, станом здоров'я і нервової системи та інших психофізіологічних та особистих якостей [1, с. 302].

На основі аналізу матеріалів судово-слідчої практики нами

виокремлено наступні типові слідчі ситуації, що виникають на початковому етапі розслідування кримінальних правопорушень проти власності.

Перша типова слідча ситуація: надійшла заяви від громадян з інформацією про вчинення кримінального правопорушення: вказується місце, час або період часу його вчинення; є відомості щодо предмету злочинного посягання; способів вчинення та заподіяну при цьому шкоду. При цьому відсутні: інформація щодо особи підозрюваного, свідки та очевидці події (65 %). У цій ситуації дії слідчого мають бути спрямовані на вирішення наступних завдань розслідування: встановлення особи підозрюваного або групи осіб; встановлення свідків та очевидців події; організація розшуку та затримання правопорушників; організація розшуку викраденого майна.

Для вирішення означених завдань необхідне проведення наступних організаційних, пошукових та слідчих (розшукових) дій:

- огляд місця події;
- допит потерпілого на місці події;
- надати доручення працівникам оперативних підрозділів на виявлення та допит свідків, очевидців;
- за результатами огляду призначити експертизи: дактилоскопічну; трасологічну; матеріалів, речовин та виробів; судово-медичну речових доказів у разі виявлення слідів біологічного походження та інші в залежності від виявлених на місці події об'єктів та слідів;
- поставити на облік викрадені речі та перевірити отриману інформацію за криміналістичними обліками: автоматизованою інформаційно-пошуковою системою «Дакто-2000», інформаційно-довідковими системами «Розшук», «Атріум», «Пізнання», «Номерні речі» та ін.;
- вивчити розкриті і нерозкриті злочини проти власності, вчинені у даному регіоні;
- надати доручення оперативним працівникам з відпрацювання місць реалізації викраденого майна, причетності до вчинення злочину осіб, які представляють оперативний інтерес, і осіб, на які вказав потерпілий;
- надати доручення працівникам оперативних підрозділів на проведення можливих негласних слідчих (розшукових) дій.

Друга типова ситуація: надійшла заява про вчинення кримінального правопорушення, є інформація щодо місця і часу вчинення правопорушення, предмету посягання, відомостей щодо способу, розміру заподіяної шкоди, а також є достатні або окремі відомості щодо особи злочинців, при цьому нікого з підозрюваних не затримано (16 %). У зазначеній ситуації типовими завданнями розслідування будуть такі: встановлення місця знаходження підозрюваного та його затримання; збирання доказів, що підтверджують або спростовують причетність підозрюваних до вчинення правопорушення; виявлення викраденого майна.

Алгоритми дій слідчого щодо вирішення зазначених завдань

розслідування будуть наступними:

- огляд місця події;
- допит потерпілого;
- у разі затримання підозрюваного провести його особистий обшук, при необхідності огляд одягу та його вилучення, якщо в ході огляду місця події встановлено можливість наявності на правопорушниках слідів від предметів обстановки місця події, або можливість встановлення на тілі або одязі підозрюваних ушкоджень, що утворилися під час вчинення злочину: при зломі перешкод, при намаганні пролізти у вікно, квартиру тощо;
- допит затриманого, перевірка його особи за криміналістичними обліками;
- дати доручення оперативним працівникам на виявлення і допит свідків, перевірку на причетність до вчинення крадіжки осіб, які представляють оперативний інтерес, відпрацювання місць реалізації викраденого;
- за результатами огляду призначити необхідні експертизи;
- за результатами допиту підозрюваного, проведених експертиз, допиту свідків і інших гласних та негласних слідчих (розшукових) дій, встановити інших учасників злочину та затримати їх.

Третя типова ситуація: підозрювані затримані на місці події або безпосередньо відразу після його вчинення; відомі очевидці, а також є відомості, що розкривають механізм події та спосіб вчинення. При цьому відсутня інформація про заподіяний збиток, особи потерпілих, кількості вчинених затриманими підозрюваними подібних кримінальних правопорушень (12 %). У цьому випадку завдання розслідування будуть наступні: зафіксувати сліди кримінального правопорушення; встановити можливість здійснення затриманими інших злочинів проти власності.

Алгоритми дій слідчого щодо вирішення зазначених завдань буде складатись майже з таких самих дій, що були зазначені у попередній типовій слідчій ситуації.

Четверта типова слідча ситуація: підозрюваний затриманий на місці вчинення правопорушення або при спробі реалізувати викрадене майно. Він повідомляє з різним ступенем конкретизації обставин вчинення інших злочинів (місце, час, спосіб, викрадені предмети), при цьому немає або майже немає інформації про особу спільників, потерпілих (7 %).

Дії слідчого спрямовані на вирішення наступних завдань розслідування: встановити факти вчинення вказаних підозрюваним правопорушень; встановити потерпілих, мотиви дачі свідчень, перевірити об'єктивність отриманої інформації. При цьому алгоритми дій слідчого є наступним: затримати підозрюваного, провести особистий обшук та огляд його одягу; перевірити за криміналістичними обліками особу; допитати підозрюваного про обставини вчинення злочину, місці знаходження об'єкта посягання; вилучити і оглянути предмети, що знаходилися у підозрюваного,

перевірити їх за криміналістичними обліками; провести обшуки в місцях ймовірного знаходження викраденого; оглянути місця подій, зазначених підозрюваним; дати завдання працівникам оперативних підрозділів на встановлення потерпілих, зв'язків підозрюваного, можливих свідків; призначити за результатами огляду місця події та обшуків необхідні експертизи; провести пред'явлення для впізнання речей, виявлених при обшуках.

Запропонований нами алгоритм дій слідчого в залежності від типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування кримінальних правопорушень проти власності дозволяє оптимізувати процес розслідування, максимально організувати його та досягти бажаних результатів при менших витратах сил і часу. Знання слідчим запропонованих алгоритмів допоможе йому зорієнтуватися у конкретній слідчій ситуації, що може виникнути під час розслідування.

1. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному вигляді) : підруч. Київ: Кондор, 2005. 588 с.

Володимир Єфімов

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ У ПРОТИДІ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ

На сучасному етапі розвитку України відбуваються великі політичні, економічні та соціальні перетворення, які характеризуються кількісними та якісними змінами злочинності, криміналізацією різних сфер суспільного життя. Ці процеси відбуваються у складних умовах війни, коли РФ намагається зламати нашу державу будь-якими шляхами, навіть застосовуючи вплив організованої злочинності на стан криміногенної ситуації. Усе це покладає на правоохоронні органи складні завдання не дати організованій злочинності розповсюдити свої «ракові» клітини на послаблений війною імунітет держави в плані координації боротьби з організованою злочинністю.

Олександр Шрамко стверджує, що суб'єкти розслідування кримінальних правопорушень, поряд із юридичними знаннями у галузі процесуального та матеріального права, використовують спеціальні знання обізнаних осіб – спеціалістів чи експертів, які у рамках кримінального провадження проводять консультації, різноманітні дослідження, залучаються до проведення слідчих (розшукових) дій та проведення експертиз. Таким